

2. Культура у фокусі: ячмінь // Пропозиція. – 2006. – № 4.
3. Маслак О. Ринок зерна: прогноз на новий урожай [Електронний ресурс] // Пропозиція. – 2009. – № 8. Режим доступу до журн. <http://www.propozitsiya.com/?page=149&itemid=3038&number=100>
4. Маслак О. Зернові перспективи України [Електронний ресурс] // Пропозиція. – 2009. – № 2. Режим доступу до журн. <http://www.propozitsiya.com/?page=146&itemid=2873>
5. Наявність сільськогосподарської техніки та енергетичних потужностей у сільському господарстві у 2008 році. Статистичний бюлетень. / [Відпов. За вип. О. М. Прокопенко]. – Київ, 2009. – 42 с.
6. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2008 рік. Статистичний бюлетень. / [Відпов. за вип. О. М. Прокопенко]. – Київ, 2009. – 76 с.
7. Погріщук Б. В. Особливості функціонування зернопродуктового підкомплексу України в ринкових умовах господарювання / Борис Погріщук // Галицький економічний вісник. – 2009. – № 2. – С. 168-171.
8. Сільське господарство України / [За ред. Ю. М. Остапчука]. – Київ, 2008. – 369 с.
9. Степаненко Т. Експортний товар (повна версія) [Електронний ресурс] //Ukragroportal.com все для агрокомплекса. Режим доступу: <http://www.ukragroportal.com/propoz/item.html?PropozRubID=10&Year=&NumID=&obl=&ItemID=1147&Page=60>
10. Україна у цифрах 2008. Статистичний збірник / [За ред. О. Г. Осауленка]. – К.: ДП „Інформаційно-аналітичне агентство”, 2009. – 258 с.
11. Чмирь С. М. Ефективність ринку зерна / С. М. Чмирь // Економіка АПК. – 2009. – № 4. – С. 117-120.

Аннотація. Исследовано современное состояние развития рынка ячменя, определено пути роста его эффективности, что даст возможность повысить продовольственные и производственные потребности на внутреннем рынке и возможность выдержать конкуренцию на внешнем.

Ключевые слова: рынок ячменя, эффективность, посевные площади, структура, экспорт, фуражный ячмень.

Annotation. Investigational, certainly ways of growth of his efficiency which will give modern market of barley development status possibility to promote food and production necessities at the internal market and possibility to survive a competition on external.

Keywords: market of barley, efficiency, sowing areas, structure, export, feed-stuff barley.

УДК: 631.162:657.05]:631.531.02

Н.І. Гаврилянчик, аспірант ПДАТУ

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ І УПРАВЛІННЯ НАСІННИЦТВОМ У РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ

Наведено загальні принципи організації і функціонування системи насінництва в умовах ринкової економіки. Досліджено теоретичні основи насінництва і показано сучасні підходи організації і управління у розвинених країнах, таких як США, Канада, Німеччина, Франція, Нідерланди, Швеція, Великобританія. Розглянуто сукупність організаційно-економічних відносин і процесів в сфері організації і управління виробництвом насіння сільськогосподарських культур. Досліджено особливості обліково-аналітичного механізму в насінницьких господарствах.

Ключові слова: організація, управління, система насінництва, ринкова економіка.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Зміни в нашій країні, що відбулись на початку 90-х років, вплинули на сільське господарство загалом і зокрема на насінництво. У наступні роки були вжиті заходи по відновленню насінництва і зараз у цій галузі вдається щорічно забезпечувати збір

біля 4-5 млн. т насіння. Із загального обсягу зерна України на насіння використовується 10-15% [2].

Розвиток галузі насінництва в ринкових умовах супроводжується такими труднощами як відсутність оптимальної організації функціонального взаємозв'язку ланок, що здійснюють діяльність по виробництву оригінального, елітного і репродукційного насіння. Потрібне подальше вдосконалювання механізмів контролю якості насіння. Недостатньо повно визначена роль держави в організації керуванням цією галуззю. При рішенні цих проблем цікавим і корисним є досвід закордонних країн, і в першу чергу Німеччини, Франції, Великобританії, Канади, Швеції. У цих країнах спостерігається скорочення посівних площ і одночасне підвищення врожайності. Домогтися цього вдалося завдяки застосуванню інтенсивних методів господарювання і не в останню чергу добре організованій системі насінництва [8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Теоретичні та практичні питання формування ринків продукції АПК і функціонування їх суб'єктів досліджувалися у працях таких вчених як Баланюк І.Ф., Білик В.О., Бородіна О.М., В'юн В.Г., Геець В.М., Зіновчук В.В., Калюжна О.В., Карич Д.Я., Клочан В.В., Коваленко Ю.С., Макаренко П.М., Мармуль Л.О., Милованов Є.В., Перегуда В.П., Саблук П.Т., Червен І.І., Худолій Л.М., Шпичак О.М., Щур М.І., Юрчишин В.В. та ін. Розвитку насінництва сільськогосподарських культур приділили увагу Бакай С.С., Омельяненко Г.І., Пазій І.П., Шакиєв А.А. та ін. Проте функціонуванню ринку насіння сільськогосподарських культур та підвищенню економічної ефективності діяльності насінневих підприємств в умовах ринкової економіки достатньої уваги не приділено.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження особливостей механізму управління та організації системи насінництва на прикладі розвинених країн світу.

Методика досліджень. Теоретичною і методологічною основою дослідження є сучасна теорія ринкової економіки, обліку, аналізу та менеджменту, діалектичний метод пізнання економічних явищ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ринок насіння у сумарному вирахованні на земній кулі за оцінкою Рабобанка (Нідерланди) перевищує 45 мільярдів доларів США. Умовно його можна розділити на три категорії: комерційне насіння, вироблене в господарствах для власних потреб і насіння державних установ. Найбільша питома вага комерційного насіння доводиться на найрозвиненіші країни світу: ЄС, США і Японію, вторинні великі ринки сформувалися в останні роки в Туреччині, Аргентині, Бразилії й Китаї. При цьому половина комерційного ринку насіння доводиться на частку ЄС.

Організаційну основу насінництва становлять приватні насінницькі фірми, компанії, підприємства оптової торгівлі, організації по зберіганню й транспортуванню насіння. При цьому слід зазначити широкий розвиток кооперації у виробництві і збуті насіння на основі взаємовигідних договірних відносин між насінницькими фірмами і фермерами – виробниками насіння, їхніми споживачами.

На державному рівні насінництво капіталістичних країн представлено у вигляді різноманітних фірм, великих об'єднань, асоціацій. Тридцять п'ять найбільших насінницьких компаній (2,5% від загальної кількості у світі) продають 57% насіння. Насінництво основних сільськогосподарських культур у цих країнах поставлено на промислову основу з добре розвинутою інфраструктурою цієї галузі. Найбільший експорт насіння доводиться на частку США, Нідерландів і Франції. У цих країнах перебуває й більшість великих насінницьких компаній [9].

Необхідно відзначити те, що в більшості економічно розвинених країн держава є організатором насінництва за допомогою створення законодавчої бази не тільки на федеральному рівні, але й на місцях. Таку схему можна спостерігати в Німеччині, де система насінництва досить складна, багаторівнева і має різні особливості залежно від законодавства федеральних земель. Законодавча база є основа становлення галузі насінництва.

Дуже важливо визначити місце й роль держави в насінництві. Наприклад, у результаті прийняття парламентом Канади серії законів уряд став партнером учасників системи насінництва, забезпечуючи через взаємодію державного і приватного сектору гарантію якості насіння у процесі технологічного циклу їхнього одержання [5].

Створена Канадська насінницька Асоціація на підставі Закону і Правил Канади про насіння виступає як офіційне агентство по сортовому контролю, відповідального за введення стандартів і видачу сортових посвідчень на вироблене в Канаді чистосортне насіння всіх

насінницьких культур за винятком картоплі. Асоціація заснована 1904 року і спочатку пости президента та секретаря займали представники Міністерства сільського господарства Канади. Тільки 1923 року пост секретаря вперше зайняв працівник, що не був державним службовцем, а 1925 року на пост президента вперше була призначена людина, що не була чиновником Федерального уряду. 1926 року Асоціація обрала свого першого президента з числа насінневодів-практиків.

Правила і методика виробництва чистосортного насіння, підготовлені Асоціацією, відображають погоджену думку вчених системи федерального уряду університетів і урядів провінцій, а також фахівців з насінневого контролю, підкріплене практичним досвідом насінневодів і представників торгівлі насінням.

У Франції держава визначила своїм завданням організацію насінництва, контроль за сортами і насінням, випробування сортів, сертифікацію, боротьбу з фальсифікаціями та фінансування фундаментальної науки. Цими питаннями займаються чотири вповноважені організації: Національний інститут агрономічних досліджень, Група випробування та контролю сортів і насіння, Національне міжпрофесійне об'єднання по насінню і посадковому матеріалу та Офіційна служба сертифікації.

Держава вкладає великі кошти в розвиток фундаментальної науки. 1995 року державні кредити на проведення наукових досліджень в області сільського господарства, харчової промисловості, рибальства і лісового господарства склали 3,6 млрд. франків. Серед основних наукових установ, що одержали фінансування, перебуває Національний інститут агрономічних досліджень (INRA). У його складі є 25 центрів, у яких працює близько 10000 чоловік. За 1994-1999 рр. на розвиток фундаментальної науки виділено 180-200 млн. франків. Економічний ефект розробок у цьому напрямку оцінюється як 1:4. У цьому випадку держава бере на себе ризик, що не можуть собі дозволити фірми. INRA не займається створенням сортів, за винятком винограду та інших специфічних культур. Вартість однієї наукової програми строком на 3 роки звичайно становить від 500 до 2 млн. франків. Велика увага приділяється вивченню генетичних ресурсів [4].

Майже аналогічні функції взяла на себе держава й у Великобританії. Через Національний інститут сільськогосподарської ботаніки здійснюється сортовий контроль і контроль посівних якостей, а через Інспекцію здоров'я насіння – дотримання санітарно-гігієнічних вимог до рослин, реєстрація карантинних хвороб, контроль за фітопатологічною якістю насіння.

Міністерство сільського господарства, рибальства і продовольства Великобританії визначає правила торгівлі насінням. Насіння повинне продаватися в герметичних упаковках, що мають етикетку або маркування з необхідною інформацією. Підробка етикеток, запропонованих правилами, є злочином. Правила визначають узяття зразків з метою контролю за стандартом, а також передбачають захист інтересів покупця, щоб дані, зазначені прямо або опосередковано на упаковці насіння, вважалися встановленою законом гарантією продавця. Як приклад, без етикетки насіння коштує 90 фунтів за пакет (50 кг), з етикеткою – 250 фунтів за пакет.

Слід зазначити дружелюбність у взаєминах Міністерства і фірм, робота ведеться на випередження. Чітко поставлене оповіщення про всі зміни в політиці в сфері насінництва.

Управління насінництвом здійснюється на трьох рівнях:

- 1) Британська консультативна Рада (UK SAB). Це скоріше форум для обговорення, обміну думками. У ньому беруть участь представники фірм, Міністерства, селекціонери;
- 2) Комітет сортів і насіння рослин (PVSC). У нього входять 4 радники по одному від кожного департаменту Міністерства. Для координації сортового і насінневого контролю зустрічі відбуваються кожного кварталу;
- 3) Комітет по національних справах й насінню (NLSC). Це основний комітет. Він складається з технічних і адміністративних працівників Міністерства і NIAB. Комітет обговорює і дає рекомендації з національного списку сортів і займається політикою відносно сертифікації насіння і правозастосування [3].

Виробництво і відтворення насіння у Швеції не розглядається як щось часткове, стихійно регульоване механізмом ринкових сил, що не відноситься до сфери державного втручання. Держава через систему законів, спеціальних організацій і установ (Державний інститут контролю і сертифікації насіння, Міністерство сільського господарства, Державне управління сільського господарства) здійснює ефективний контроль за виробництвом і відтворенням насінневого матеріалу.

Баланс між державними інтересами та інтересами виробників досягається за рахунок такого розподілу сфери прийняття рішень в області насінництва, при якому вповноважені

державні органи визначають і встановлюють вимоги до якості посівного матеріалу, умов його виробництва і контролю за виробництвом насіння необхідної якості, а фермер самостійно ухвалює рішення щодо доцільності вирощування ним насіння, виходячи, насамперед, з прибутковості такого виду діяльності, природно-кліматичних і ґрунтових умов, у яких перебуває його господарство, наявності технологічних умов, пріоритетів аграрної політики тощо.

Фермер прагне працювати, наскільки це можливо, на вже визначений ринок, уникати ризиків вільного ринку. Із всіх фермерів, що займаються виробництвом насіння, тільки 15-20% працюють на вільний ринок. Біля 80% вирощують насіння на основі контракту з одним із регіональних кооперативів, що входять у галузевий кооператив „Лантленен” [6].

Цікаво розглянути процес сортозаміни в закордонних країнах, пов'язаний з виведенням нових сортів і виробництвом еліти насіння. У більшості країн селекційна робота ведеться в приватних фірмах, а для цього необхідні значні інвестиції. Прикладом може служити Німеччина, де селекційно-насінницькі підприємства витрачають на це в середньому 13% їхнього обороту. Великі селекційно-насінницькі підприємства Франції вкладають значні кошти в науку. Так, фірма Novartis на наукові дослідження асигнувала 13% засобів від обороту, Limagrain – 9, Coop de Pau – 8%. Такий підхід перебуває в руслі світових тенденцій. На ринку насіння процвітають ті фірми, які дивляться вперед, розвиваючи інтенсивно науку (Pioneer – 8%, Advante – 12, KWS – 15, De Kalb – 12, Gargill – 10, Takii – 14, Sakata – 15%). Однак слід зазначити, що в Канаді селекціонери працюють у державних наукових і навчальних центрах, але приблизно на 50% фінансуються приватними компаніями, причому фінанси інвесторів вкладаються не тільки в селекцію, але й у фундаментальні дослідження, зокрема в біотехнологію, з наступним впровадженням досягнень безпосередньо в селекцію. Щорічні вклади приватних компаній у науку становлять порядку 10 млн. канадських доларів. Загальний бюджет Міністерства сільського господарства Канади поступово зменшується. Так, 1990-1991 рр. він дорівнював 2,7 млрд. доларів і витрати на науку становили 10%, 1994-1995 рр. – 2,1 млрд. і витрати на науку дорівнювали 13%, 1998-1999 рр. – 1,2 млрд. і витрати склали 21%. Скорочення асигнувань на науку пояснюється загальною політикою – підвищенням відповідальності приватного бізнесу за науково-технічний прогрес в агропромисловому комплексі.

Вкладення в селекцію можуть принести значний прибуток фірмі, патентовласникові на сорт у формі роялті (авторський гонорар). Так, сорт ярового ячменю Триумф селекції НДР приніс країні більше 12 млн. марок за 10 років у якості роялті. У Франції загальний збір роялті по країні становить близько 500 млн. франків або приблизно 83 млн. доларів США. Вартість виведення одного сорту в Канаді становить 100-500 тисяч доларів. Величина роялті для державних селекціонерів становить від 4 до 300 тисяч доларів. Якщо сорт знижує свою якість до 95% і нижче від своїх оптимальних значень, то селекціонер добровільно знімає сорт із районування. Ініціативу по виключенню сорту зі списку зареєстрованих можуть виявити відділ по реєстрації сортів і виробники насіння.

У Великобританії роялті розраховується у відносному вираженні і становить 12-15% від вартості насіння. При середній ціні 1 тонни сертифікованого насіння 2-го покоління (С2) 250 фунтів роялті має величину 30-50 фунтів.

Багато питань виникає при використанні товарними господарствами насіння для власних потреб. Зібрати роялті з таких посівів досить складно. У Німеччині розмір роялті з такого насіння коливається в діапазоні 10-80% від рівня роялті при продажі сертифікованого насіння.

Рік у рік ціни на сертифіковане насіння дещо коливаються. Ціни на посівний матеріал у Німеччині містять у собі наступні складові елементи:

- 1) базову ціну, що залежить від витрат на виробництво;
- 2) селекційний податок – роялті;
- 3) прибуток підприємства, що розмножує насінневий матеріал;
- 4) торговельну націнку.

Розмір роялті на насіння лежить у певному діапазоні, тому що кожний селекціонер вправі встановлювати його у відповідності зі своїми вимогами. Часто для нових сортів і гібридів, що володіють якими-небудь особливими властивостями, автори вимагають більш високу ставку роялті, ніж зазвичай [3, 4, 5].

Не можна не визнати той факт, що роялті є одним з основних економічних інструментів, що забезпечують зацікавленість селекціонерів або патентовласників у результатах своєї роботи. Впровадження механізму роялті в Україні дає поштовх до розвитку існуючих державних селекційних станцій і створення приватних селекційних підприємств.

За кордоном збором роялті і захистом прав селекціонерів займаються саморегульовані організації. Для відстоювання своїх прав французькі селекціонери державного і приватного секторів створили Сільськогосподарське суспільство по кооперації селекціонерів (SICASOV). SICASOV захищає права селекціонерів повністю або частково залежно від виду угоди з ними по захисту прав. Успішно укладена угода гарантує врегулювання всіх можливих спірних ситуацій з сортом на ринку відповідно до національного й міжнародного законодавства. Важлива характеристика SICASOV – це його неприбуткова діяльність (некомерційна організація).

У Німеччині немає жодної організації, що поєднувала б усі галузі селекції і насінництва, але існують самостійні об'єднання та союзи. Союз німецьких селекціонерів представляє інтереси селекціонерів на національному й міжнародному рівнях перед відомствами, міністерствами і союзами. Для збору роялті і контролю за правильністю виконання договорів створена інша організація – некомерційне підприємство – STV. У випадку помічених порушень STV намагається їх усунути, якщо це не вдається, то можливий арбітражний розгляд.

Створення механізму збору роялті неможливо без організації органу, діючого на некомерційних засадах, що поєднує всіх селекціонерів-патентовласників, і представляє їхні інтереси на місцевому, федеральному і міжнародному рівнях. Роялті може встановлюватися у відсотковому відношенні, як це зроблено у Франції, або в грошовому відношенні, як вчинили в Німеччині. Однак і у Франції і в Німеччині розмір роялті лежить у певному діапазоні, тому що кожний селекціонер самостійно визначає їх від використання сорту.

У США насінництво зернових культур здійснюється на промисловій основі і організовано за принципом вузької спеціалізації. Вихідний матеріал сортів створюється в основному на сільськогосподарських експериментальних станціях штатів, у науково-дослідних центрах і на станціях міністерства сільського господарства США. Після одержання вихідного матеріалу всю подальшу роботу ведуть насінницькі фірми. Створено близько 600 насінницьких фірм, які займаються вирощуванням, очищенням і передпосівною обробкою насіння, доставкою його до місць використання і реалізацією, а також виробництвом насіння для експорту. Насінницькі фірми розміщені у всіх зонах країни і спеціалізуються на виробництві насіння окремих культур. Фірми укладають із досвідченими фермерами-насінневодами контракти на виробництво насіння, консультують їх і впроваджують найбільш прогресивну технологію при вирощуванні насіння. Багато хто з приватних фірм мають свої власні, технічно оснащені дослідні станції.

Підтримка продуктивності сортів у процесі масового розмноження вважається одним з головних завдань насінництва. У США насінництво зернових культур ведеться за схемою: первинне розмноження вихідного матеріалу-виробництво насіння супереліти при одночасному збереженні і підтримці його властивостей-виробництво насіння еліти-виробництво насіння першої репродукції до повного забезпечення потреб фермерських господарств у насінні для виробничих посівів [7].

Процес виробництва насіння можна розглянути і на окремо взятій компанії. Самою великою національною компанією Великобританії на ринку насіння є Dalgety Agriculture Ltd. Вона має 8 точок по насінню, 27 – по харчовій промисловості, 49 – по агрохімії. Компанія веде роботу в якості процесора з 35 сортами пшениці, 28 – ячменю, 8 – вівса, 3 – жита, 15 – ріпаку, 8 – льону, 6 – гороху, 8 – кормових бобів, 45 – трав і 14 сортами кукурудзи. Робота будується на договірній основі з фермерами. Кожне регіональне відділення фірми має ліцензійну лабораторію по визначенню якості насіння. Чітко здійснюється політика по забезпеченню високої сортової чистоти і одержанню насіння високої якості.

У країні досягнуто великий відсоток використання сертифікованого насіння у виробництві: зернових – 75%, ріпаку – 85, гороху – 80, кормових бобів – 60%. Для прикладу ці показники по інших країнах наступні: Франції і Німеччині – 50%, Іспанії – 15%.

У кожній державі розроблений власний, відмінний від інших, механізм сортооновлення. Загальним для більшості закордонних країн елементом цього механізму є приватні виробники насіння в особі фермерів або середніх і великих насінницьких компаній. Цікавою є особливість, що насінницькі компанії спеціалізуються одні на виробництві насіння, а інші – на торгівлі ним. Для Великобританії це співвідношення наступне: 300 виробників насіння і більше 1000 компаній ведуть торгівлю насінням. У Німеччині торгівельним фірмам заборонено виробляти насіння, а виробникам торгувати насінням. Завдяки цьому поділу сфер діяльності вдається уникнути фальсифікації насіння.

Діяльність насінницьких компаній регулюється за допомогою самостійних, некомерційних організацій. У Франції такими є:

- 1) Національне міжпрофесійне об'єднання по насінню і посадковому матеріалі (GNIS). GNIS являє собою міжпрофесійну організацію, що об'єднує власників сортів, виробничі підприємства, сільськогосподарських працівників, що займаються розмноженням; посередників, що реалізують насіння; споживачів насіння. До складу GNIS входять 108 селекційних компаній, 284 насінницькі компанії, 26650 фермерів-виробників насіння, 2170 виробників насіння овочевих культур і 21480 роздрібних торговців для 735000 фермерських господарств та інших споживачів насіння [11];
- 2) Федерація фермерів-виробників насіння (FNAMS). FNAMS об'єднує більше 25000 виробників насіння. Федерація є незалежною, входить до структури GNIS. Фермери-виробники працюють тільки за контрактами з насінницькими фірмами, безпосередньо на ринок фермер не виходить, він не має права самостійно торгувати насінням. Федерація забезпечує юридичний захист інтересів виробників насіння, розробляє законодавчу базу в національному масштабі з урахуванням інтересів фермерів, установлює взаємини між виробниками і торгівельними фірмами.

У Німеччині інтереси учасників галузі насінництва представляють:

- 1) Союз німецьких селекціонерів (BDP), який об'єднує до 99% всіх селекційних підприємств Німеччини;
- 2) Союз кооперативів Райффайзен;
- 3) Федеральний союз VO-фірм, що представляє інтереси фірм, які за замовленням на договірній основі організують для власників сортів розмноження і реалізацію сорту;
- 4) Федеральний Союз торговців насінням і селекціонерів – представляє інтереси підприємств по торгівлі насінням.

У Канаді існує дві великі асоціації, що поєднують селекціонерів, виробників насіння, торговельних посередників:

- 1) Канадська асоціація виробників насіння є конструктивним лідером в області насінництва. Послідовна робота асоціації по виробництву сертифікованого насіння різних сортів привела до значного поліпшення результатів канадських фермерів. Членами асоціації є 4200 членів-фермерів, виробників насіння. Виробництвом насіння мають право займатися тільки фермери-члени асоціації.
- 2) Канадська асоціація торговців насінням представляє всю насінницьку індустрію Канади, від селекціонерів до виробників тари для насіння. Членство в асоціації є необхідною ланкою в Канадській і світовій насінній індустрії, що дозволяє бути в курсі всіх нових змін на цьому ринку. Асоціація також сприяє експорту насіння по усьому світі, швидко надаючи своїм членам всю необхідну підтримку для цього. Крім того, члени асоціації автоматично стають членами Міжнародної федерації по торгівлі насінням (FIS).

У Швеції всі виробники насіння (фермери) об'єднані в постачальницько-збутовому кооперативі „Лантменнен”. Через його філії здійснюється поставка добрив і техніки, закупівля зерна, його наступна доробка, зберігання, переробка і реалізація. У системі контролю за якістю насінневого матеріалу регіональні постачальницько-збутові кооперативи відіграють важливу роль і є сполучною ланкою між державою і фермерами – виробниками насіння.

Висновки. Досвід організації насінництва в закордонних країнах з розвиненим насінництвом і ринком насіння дозволяє виділити ряд моментів. До них відносяться:

- 1) повсюдне сполучення в селекції державного та приватного секторів при відносно високій питомій вазі першого сектору (95-98%) (Швеція, Канада);
- 2) інтенсивний процес поглинання незалежних селекційно-насінницьких фірм великими хімічними, нафтохімічними і фармакологічними корпораціями;
- 3) наявність на ринку великих насінницьких компаній, кооперативів та інших об'єднань;
- 4) поділ учасників системи насінництва на тих, хто виробляє насіння, і тих, хто його реалізує;
- 5) об'єднання учасників системи насінництва в різні асоціації і союзи за інтересами та поставленими цілями;
- 6) наявність різноманітних джерел фінансування: державні субсидії, роялті, комерційні і державні кредити тощо;
- 7) заздалегідь визначені договірні ціни на насіння. Це приводить до того, що виробляється той обсяг насіння, який „вже реалізований”.

Список використаних джерел

1. Закон України „Про насіння і садивний матеріал” із змінами і доповненнями від 25.03.2005 р., № 2505-IV. [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ligazakon.ua/>.
2. Положенець О. В. Проблеми насінництва картоплі в ринкових умовах / О. В. Положенець // Економіка АПК. – 2006. – № 2. – С. 118-121.
3. Березкин А. Н. Организация семеноводства сельскохозяйственных культур в Великобритании / А. Н. Березкин. – М.: Изд-во МСХА, 1997. – 40 с.
4. Березкин А. Н. Организация семеноводства сельскохозяйственных культур во Франции / А. Н. Березкин, М. Н. Исламов, А. М. Малько. – М.: Крук, 1999. – 116 с.
5. Березкин А. Н. Организация семеноводства сельскохозяйственных культур в Канаде / А. Н. Березкин., А. М. Малько. – М.: Издательство Московская СХА, 1998. – 76 с.
6. Гетьман А. Т. Организация семеноводства и контроля за качеством семян в Швеции / А. Т. Гетьман // Селекция и семеноводство. – 1997. – № 2. – С. 45-51.
7. Молоцький М. Я. Селекція і насінництво сільськогосподарських рослин / М. Я. Молоцький, С. П. Васильківський, В. І. Князюк, В. А. Власенко. – К.: Вища освіта, 2006. – 463 с.
8. Неттевич Э. Д. Первичное семеноводство и производство оригинальных семян зерновых культур в связи с патентованием сортов / Э. Д. Неттевич // Селекция и семеноводство. – 1999. – № 2-3. – С. 57-62.
9. Семин А. Маркетинговые стратегии предприятия / А. Семин // Экономика сельского хозяйства России. – 2000. – № 4. – С. 26.
10. Ільчук М. М. Організація і планування сільськогосподарського виробництва / М. М. Ільчук (ред.), Л. Я. Зрібняк (ред.), С. І. Мельник, І. А. Коновал, О. В. Шкільов, О. Ю. Єрмаков. – Вінниця: Нова Книга, 2008. – 455 с.
11. <http://www.gnis.fr/index/action/page/id/14/title/Organisation>.

Аннотация. Приведены общие принципы организации и функционирование системы семеноводства в условиях рыночной экономики. Исследованы теоретические основы семеноводства и показаны современные подходы организации и управления в развитых странах, таких как США, Канада, Германия, Франция, Нидерланды, Швеция, Великобритания. Рассмотрена совокупность организационно-экономических отношений и процессов в сфере организации и управления производством семян сельскохозяйственных культур. Исследованы особенности учетно-аналитического механизма в семеноводческих предприятиях.

Ключевые слова: организация, управление, система семеноводства, рыночная экономика.

Annotation. General principles of organization and functioning of the system of till of seed are resulted in the conditions of market economy. Theoretical bases of till of seed are investigational and modern approaches of organization and management are rotined in the developed countries, such as the USA, Canada, Germany, France, Netherlands, Sweden, Great Britain. The aggregate of organizationally-economic relations and processes in the field of organization and management of operations of seed of agricultural cultures is considered. Investigational the feature of record-keeping and analysis mechanism in till of seeds economies.

Keywords: organization, management, system of till of seeds, market economy.

УДК:330.131.7:005

А.Л. Двойнос, аспірант ПДАТУ

МЕТОДИ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНИХ РИЗИКІВ

Висвітлено основні методи оцінки економічних ризиків. Проводиться аналіз найбільш поширених методів кількісного аналізу ризиків. Запропоновано алгоритм аналізу ризику. Розглянуті такі основні методи аналізу ризику як метод аналогій, аналіз чутливості, методи експертно-статистичного моделювання, аналіз ризику можливих збитків. Визначено позитивні моменти кількісного аналізу ризиків.

Ключові слова: економічні ризики, ризик-менеджмент, оцінка ризику,

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Будь-яке виробництво пов'язане з певними ризиками – фінансовими,